

stavbnim durštom, ustanavljajo kopališča, snujejo ali podpirajo ljudska zdravilišča proti jetiki, pijančevanju, in država naj ponovi v državnem zboru zakonski načrt za omejitev pijančevanja.

d) Ustanavljajo, oziroma podpirajo naj ljudske pisarne.

e) Ustanavljajo naj posredovalnice za delo in stanovanje delavcem in skrbe naj za brezposelne delavce.

f) V lastni upravi naj oskrbljujejo vsa taka podjetja, ki služijo splošnim potrebam: vodovode, elektriške in cestne železnice, tržišča, klavnice itd. V tem smislu naj skrbe, da tudi mali rokodelci lahko uporabljajo strojne sile; na svojih posestvih naj skušajo z vzglednim gospodarstvom, vzlasti z umnim izboljševanjem buditi duha pravega napredka.

g) Pri svojih denarnih zavodih naj skrbe, da bodo v pomoč tudi nižjim stanovom glede na varčevanje in posojila; dobiček naj porablja v socialne namene.

h) V ložje izvrševanje socialnih namenov naj si ustanovi vsak avtonomni zastop svoj socialni odbor, v kateri naj se volijo ali pokličejo tudi strokovnjaki in tisti, katerih se tiče socialno delovanje. Vrh tega naj se osnuje točen statistički urad.

II. V drugo vrsto spada skrb avtonomnih zastopov za lastne uslužbence:

a) Skrb za pravično plačo in primerne plačilne obroke.

b) Dober delavski poslovnik.

c) Delavski odbori kot zastopniki delavcev.

d) Skrb za stare in onemogle delavce in njihove rodbine.

e) Skrb za zdrava stanovanja.

Kmetijske raznoterosti.

Razstava zimskega sadja v Parizu se je otvorila 31 t. m. Na tej razstavi bo zastopana tudi naša dežela, kajti kmetijska družba je poslala 18 zabojev najlepšega namiznega sadja za kranjsko skupino, katero priredi družbeni ravnatelj gosp. Pirce, ki se je 25. t. m. odpeljal v Pariz. Vso avstrijsko skupino priredi c. kr. avstrijsko pomoločko društvo pod vodstvom predsednika g. grofa H. Attemsa, kteremu pomagajo nekteri odborniki, med kterimi je tudi družbeni ravnatelj.

Za vinogradnike. Deželna vlada razglasa: Po razpisu c. kr. poljedelskega ministrstva z dne 31. avgusta 1900, št. 22.421, se bodo spomladi 1901 iz državnih trtnic oddajali reznice (ključi) in korenjaki (živice ali bilfe). Oddajali se bodo praviloma proti plačilu tarifne cene, samo izjemoma v posebnega ozira vrednih primerih tudi brezplačno. Cene so nastopne: 1. Za vsakih 1000 reznic po 4 K. 2. Za vsakih 1000 korenjakov po 10 K. Tisti, ki žele dobiti takih trt, naj se do 1. decembra 1900 zglase pri občinskem uradu ter povedo tudi, kakšne vrste in koliko bi jih radi prejeli. Pozneje dospele prošnje se ne bodo uvaževale. Trte se oddajajo samo za to, da se ž njimi zasede svoji vinogradi, zlasti matičnjaki, in vsaka trgovina s trtami, prejetimi iz državnih zalog, je kar najstrožje prepovedana. Končno se omenja, da je zaloga korenjakov znatno manjša, nego ona reznic, da se bodo mogle zategadelj tudi trte odkazati v primernem razmerju množin, ki so v državnih trtnicah na razpolaganje.

Poučni in zabavni del.

Ob mejniku stoletja.

Vizija.

Žiga Laykov — Mozirski.

Per aspera ad astra.

Polagoma ginevajo sence umirajočega stoletja. Hud konkurenčni boj bije človeštvo; krut boj za svoj vsakdanji obstoj. Minole so idilične ure mirnega rokodelskega proizvodjanja. Obzor življenja napolnjuje težko dušiči zrak, gosti dim premoga in ropot nikdar mirujočih strojev. Temne, razpenjene valove drvi in vali razburjeni veletok časa naprej. Gromoglasno šumi in buči hudurni naval in „v valov rohnenju in viharja“ gubi se bojni klic obupno borečega se človeštva. Kam hitijo valovi? Kam hrumi tok, razburkanih vodâ? Neuganjivo se prasha množica: Kam? — Pojedinec predočuje si v živih slutnjah in sanjah izliv, nikdo pa konca in kraja ne pozna. Megla in mrak nam zastirata oči. Skrivnostno v temnih senčnih obridih leži pred nami zevajoči grob bodočnosti, grozno brezdno, kamor se bodo kmalu valovi sedanjosti razlili, komor jih biča razkačena nevihta. Onstran te odprte globine prostira se bodoče stoletje. Vzkipeči valovi uspeli se bodo čez visoke robove, preplavili široširno ravan nove dobe in mogočno vrvenje in drvenje bode vzdramilo in oživilo novo stoletje. Sedaj vlada v teh pokrajinah še smrtna tišina. Samo bledeškrlatni svit v daljnem izhodu oznanja sijajni prihod jutranje zore, aove dobe. Rahločutna duša nadeja se, sluti in koprne. Kako krasno in jasno slika vzbujena domišljija bodočnost! Presenečeno oko se divi vzhajajočemu solncu svobode, v zlatožarnem blišču prihajajočemu solncu bodočega veka; naš zamaknjeni duh sluti slavovenčano zmago svetlobe nad temo; očem se blišči ob tolikem žaru in čaru, ki jasno obsipa pusto in tožno bojišče življenja.

Ob mejniku dveh stoletij gledamo bodočnost jednega in minolost družega v zornem svitu nove dobe in molče strmimo v grozno nasprotje med tarečo temino prošlosti in solnčnojasnim dnevom prihodnosti. V tešilnem pozabljenju medleč, zagledamo velečastni preobrat vseh stvari, a premagamo od mogočnosti in mnogobrojnosti vedno iznova pojavljajočih se prizorov sklene se za hipec in najbistrejše oko. Navajen na motni mrak našega modernega življenja, odvrtača se pogled od mamečega bleska bodočnosti.

Zdramili smo se iz sanj. Zvedrilo nas je megleno-vlačno ozračje sedanjosti.

Solzna dolina je dolga, strašno dolga in daleč je še do kraja. Silno težka in naporna hoja nas je utrudila, do smrti utrudila.

Grom bobni in strela šviga iz oblakov. Vik in krik doni nam na oho. Plamteč žarek pretrga noč življenja. Grozen prizor! Moderna Golgata odpira se pred našim srepim pogledom. Zahtevajoči klic po kruhu in svobodi

razlega se po široširnem svetu. Gromoglasno odmeva ta vsemirje drameči klic.

Glej, nepregledno tolpo trpinov, prokletstvo življenja jim je tilnik stesnilo, beda vtisnila jim je svoj pečat v nagubano čelo.

Blede in ozke ustnice rahlo trepečejo. Prodira li gorka molitev ali peklenkogrozna kletev iz dna obupa-jočega srca? —

Brezštevila je množica, ki tava brez tolažila in vodila v temini. Zastopan je vsak stan in vsaka starost. Tukaj se upira siv starec na beraško palico, poleg njega stopa šibak, nedolžen deček; tam nudi mlada, nesrečna žena plakajočemu dojenču vela prsa. Tukaj mož, ki mu je krivica z gorjupom in strupom napolnila kelih življenja; tam v grehu in zločinu osiveli hudodelec, živo pričajoči vzrok modernih odnošajev.

Nebrojno je krdelo, strašne so žrtve naše civilizacije. Tisočletja stara omika in prosveta je bila poznana, da ta svet, ta prelepi svet pretvori v žalostno dolino reve in bede, tog in nadlog. Evo ti, žrtve človeštva, hekatombe človeškega napredka!

Oj, daleč, daleč smo prispeli! Izvili smo se železnim sponam suženjstva, postali smo svobodni državljani. Izpestvovala nas je civilizacija, vzele so nas velevlasti pod svoj mogočni ščit. Napredek naš je gorostasen. A naša omika in olika stane mnogo, mnogo žrtev, kajti enakost je nemogoča, nezmisljena. Odkar ima „človeški rod po zemlji hod“ bili so bogataši in reveži, mogočni in podložni, srečni in nesrečni. Mi jih nismo pozvali na svet, mi jim nismo ukazali, da se rodé! Smo li mi zakrivali njih nezgodo, njih zlo usodo?

Mar naj delimo ž njimi vašo varno streho zgolj iz človekoljubja? — Mi hočemo živeti in uživati srečo in radost življenja! Mi smo nedolžni, če oni trpe! Kdo se bi nas usmilil, ako bi nas pahnil krut slučaj v brezno revščine in siromaštva, kdo bi nas rešil, ako se razbije naš čolnič ob skalni rti in nas pogoltne deroči vrtinec? Nam je sojena sreča in radost, kdor pa je „nesreče sin, rojen pod nezgodno zvezdo“, temu pomagaj dobrotni Bog!

Istinito občudovanja vredna je ta filozofija samotlačbe vesti, velepomemben ta fatalizem tistih ljudi.

Tako je bilo in tako bode tudi zanaprej.

Vi glupi blazneži, kedo Vam pa jamči za to, da bode vse nespremenjeno ostalo v starem tiru?

Hladne krvi stopajo izvoljenci sreče čez razkosana trupla v življenskem boju padlih bratov in sester in smrtnobolestni klic na pomoč ne najde nikjer odmeva. Cesta življenja je posuta z nesrečnimi mrtveci in svareč „memento“ ta prizor „molče trobenta“.

In ta teptana in psovana, prezirana in zatirana bitja, bledih lic in udratih očij, mar ne čutijo in mislijo kakor ti, mar ne upa in hrepeni tudi v njenih prsah človeško srce? Ni li mati priroda tudi njim položila v ta srce kal sreče, radosti in blaženstva? Ali se jim v

divjem bolu ne krči srce, čuteč nezakriviljeno bedo, k jih z železno pestjo tare?

Ne varajte se, Vi gojenci krilate sreče! V stotisoč glavi armadi bede in glada ostaja nov uporen duh, ki tajno šepče v vsako uho nov zveličevalni evangelij.

V možganih razdedovavcev sreče rodile so se vselej velikanske, svet preobrazujoče ideje. —

Ne vem, kaj me tako globoko dirne, ako srečam katerega teh nesrečnežev, ne vem, kaj mi razburja globočino duše, kadar zagledam ob stezi potrto postavo trudnega, nesrečnega bitja. Iz srepnih očij štrli mi nasproti hudo očitane in dozdeva se mi, da na bledih ustnicah trepeče vprašanje:

„In nič vam bujno ne greni življenje,

Ko mori nas beda in trpljenje?“

Dobro vem, da vzbuja tuje gorje često naše sožalje. Toda, kako dolgo traja ta blagi čut? Ostavši kraj nezgode, srce nam je zopet hladno. Globlja je v človeku brezmiselnost, nego brezčutje. In uprav ta brezmiselnost, mu bode v pogin in pogibelj. Nekoč bode kvišku planila četa nesrečnežev, vsi za jednega in jeden za vse in zahtevala bode enakost pravice oživanja za vse, zahtevala srečo življenja za vse. Pojavil se bode grozovit prizor, kateri bode nalik vse podirajočemu in vse rušečemu potresu, trosil naokrog smrt in pogin. Strašno doigrana žaloigra upisala bode v knjigo zgodovine svoje krvave čine.

V duhu gledam burni naval razljučenih tolp. Srd in črt žari v obrazih, razmršeni lasje plapolajo v vetru, žilava desnica vihti krvorosni meč. Zemlje tlak se trese pod petami orjaških čet, nebrojnih krdel. Nevihta rjuje, burja tuli in vsipa se svinčena toča; strah in propast se v bledih licih slika in srce burneje utripa; plamteča zibelj svod neba rudi, smrtne rane zevajo in zemlja pije svoje dece kri. Izginilo je človeštvo, srd osvete vodi divje čete, omika in stara civilizacija ležita v prahu, povsodi sip in razvaline. Solzna dolina postala je krvava dolina.

Ali sem vas morda ustrašil, slikajoč Vam sliko bodočnosti s pretemnimi bojami?

Oh, ne vem, ako Vam bodočnost še groznejše podobe ne razgrne!

Samo čuvaj nas, dobra osoda, da ne bi bilo treba onim nesrečnežem si priboriti svoje življensko pravo na polju, kjer si neizprosna Morana izbira neštete žrtve.

Kako dolgo že traja ta boj, ta orjaški boj za enakost pravice uživanja sreče življenja? Tisočletja se že bije in vse dobe kulturne povestnice odmevajo od njegovega orožja. V bajnem, starodavnem veku ima svoj skriti izvor in na sleharno stran zgodovine človeštva je opisala ta silna, vroča borba s krvavimi črkami svoje smrtnonosne čine. Bojišča pokriva brezštevilo neustrašenih bojevnikov in v vekov veke bode seval neminljivi slave svit istih, ki so kot junaški mučeniki izdihnili.

Mogočne, velečastne postave vrstijo sa pred mojo dušo. Kakor gorostasen velikan stoji pred menoj Pro-

meteji, pravi mučenik luči in svobode. Čuden pomen leži v tej bajki o Prometeju. Ali so morda starodavni rodovi slutili, da se bode njih Prometej v pozni, pozni dobi v potomcih stotisočkrat, brezštevlnokrat pojavil?

Divji boj buči in razsaja naprej čez drn in strn, zdaj v jasni višini, zdaj v temni globini. Per aspera ad astra!

Stokrat je zmagala pravičnost in z lavrovencem okitila zastavo svobode, stokrat pa je bila premagana in izdana, njenih boriteljev hrabri broj poražen in pokončan in vihrajoči prapor v blato poteptan.

* * *

Noč je priplula in razprostrla svoja temna krila nad bojiščem življenja.

Vse povsodi ostajajo novi boritelji za pravico in resnico, za luč in svobodo za blagor poteptanih bratov-trpinov.

Mogočno je število tistih, ki so se za to vzvišeno idejo bojevali in zanj svoje življenje žrtvovali. Svitložarni plamen blaznosti fanatičnega praznoverstva in tiranstva pogoltnil je sicer Ivana Husa, Arnolda iz Brešije, Savanarolo in Jordana Bruno. Iz pepela grmad pa so se dvignili, kakor ptič fenis nebrojni maščevalci, zagrabili za orožje, katero je izdrknilo desnici umirajočih mučnikov in stopili so v boj, v boj za svobodo in prosveto. In smrt junaških prednikov ne bode jih vstrašila pred strmo in skalno potjo, katero so nastopili „per aspera ad astra“!

Iz temnih koč, iz tesnih mej,
V svobode jasni svit naprej!

Razglas

o prihodnjem tečaju podkovske šole v Ljubljani.

Novi šolski tečaj na podkovski šoli c. kr. kmetijske družbe kranjske v Ljubljani se prične dne 1. januarja 1901.

Poleg podkovstva se učenci podkovske šole uče tudi o ogledovanju živine in mesa.

Kdor želi priti v podkovsko šolo, naj vloži prošnjo za sprejem, in naj ji priloži:

1. izpisek iz krstne knjige (ali krstni list),
2. domovinski list,
3. šolsko spričevalo,
4. učno spričevalo v dokaz, da se je podkovstva izučil pri kakem kovaškem mojstru,
5. župnikovo ali županovo spričevalo o poštem vedenju.

Ubožni prosilci, ki se ne morejo šolati ob svojih stroških, niti ne morejo pričakovati podpore od svojcev, morejo dobiti po 50 gld. podpore pri kmetijski družbi. Prosilec za podporo mora svoji prošnji poleg navedenih prilog priložiti še:

6. ubožni list,
7. potrdilo, da je že dve leti bil za kovaškega pomočnika.

Prošnje za vsprejem v podkovsko šolo naj se do 15. januarja l. 1901. pošljejo vodstvu podkovske šole v Ljubljani.

Šola bo trajala do konca junija l. 1901.

Kdor dobro prestane preskušnjo, more po postavi iz 1873. l. dobiti patent podkovskega mojstra: brez preskušnje pa sedaj nihče ne more postati podkovski mojster.

Nauk v podkovski šoli je brezplačen, učenci morejo skrbeti le za živež in za stanovanje ter za potrebne šolske knjige. Stanovanje dobodo učenci za majhno plačo v šolski sobi.

Učenci naj se oglase vsaj dva dni pred šolskim začetkom v podkovski šoli na spodnjih Poljanah.

Ker je po slovenskih deželah še zmerom premalo v podkovstvu izučenih kovačev in zdravnikov kopitnih boleznij, pa tudi premalo izurjenih oglednikov živinskih in mesovnih, zatorej naj bi skrbela županstva, da dobode vsaka občina vsaj po enega dobrega kovača in živinskega in mesovnega oglednika.

Ivan Murnik,

predsednik c. kr. kmetijske družbe kranjske.

Dr. Karol vitez Bleiweis Trsteniški,
začasni vodja podkovske šole.

Naznanilo.

Skušnje na tukajšnji podkovski šoli se bodo vršile dne 27. in 28. decembra t. l., in sicer: 27. decembra skušnija iz podkovstva za kovače, kateri niso obiskavali podkovske šole, 28. decembra pa za učence podkovske šole iz podkovstva in ogledovanja klavne živine in mesa. Kovači, kateri hočejo delati to skušnjo, naj se oglase pri podpisnem vodstvu do dne 15. decembra t. l.

Vodstvo podkovske šole v Ljubljani
dne 2. novembra 1900.

Dr. Karol vitez Bleiweis Trsteniški.

Novice.

— **Osebne vesti.** Deželni šolski nadzornik gosp. Jos. Šuman je šel v pokoj in je dobil tem povodom naslov dvornega svetnika. — Deželnim šolskim nadzornikom na Kranjskem je mesto njega imenovan gimnazijski ravnatelj v Celju gosp. Peter Končnik. — Častno svetinjo za 40letno službovanje sta dobila lovski čuvaja pri baronu Borau gozdnem uradu Ivan in Ludovik Ahačič.

— **Potrjen zakon.** Cesar je potrdil od deželnega zbora kranjskega sprejeti zakonski načrt o uvrščenju okrajnih cest Lienfeld-Brod in Osilniške mej deželne ceste.

— **Cestni odbor vipavski.** Pri volitvi načelnštva cestnega odbora vipavskega bila sta soglasno izvoljena gosp. Karol Mayer, grajščak in župan v Ložah načelnikom, njegovim namestnikom pa deželni poslanec gosp. Ivan Božič.

— **Poroka.** Poročil se je v Clevelandu v Ohiju gosp. Ivan Pucelj, sourednik „Nove domovine“ z gđ. Šuflajev. Čestitamo!

— **Zavod za gluhoneme v Ljubljani.** V nedeljo dopoldne se je novoustanovljeni zavod za gluhoneme slavnostno